

Hur viktig är etiken?

Eva har tidigare varit ett aktivt etikombud och alltid deltagit vid utbildningar och träffar för etikombud. Under senaste året har hon inte syns till. När hon blir kontaktad beskriver hon en mycket ansträngd arbets-situation och att etikarbetet helt enkelt inte hinns med på hennes arbetsplats, när annat måste prioriteras. Hon tycker själv att detta är frustrerande och känner dåligt samvete över att inte räkna till.

ETISKA RÅDET SVARAR:

Att etikarbetet trängs undan av andra uppgifter är tyvärr inget ovanligt. Därför måste vi påminna oss om att hälso- och sjukvården är en värderingsstyrd verksamhet med uppdrag att förverkliga de av riksdagen beslutade lagarna som berör vårt område. Det är denna etiken i vården till stor del handlar om. Lever vi upp till principen om allas lika värde och samma rätt? Har vi alltid en behovsstyrd vård? Är det en rimlig relation mellan våra kostnader och patientnyttan? Detta är frågor som kan ställas utifrån den etiska värdegrund våra folkvalda slagit fast, men som vi tyvärr inte kan besvara med ett entydigt "ja".

Etiken i vardagen

Vårdpersonal ställs dagligen inför etiska svårigheter i mötet med den ofta utsatta, sårbara och av oss beroende patienten. Det innebär unika valsituationer där svåra avväganden måste göras, utan tydligt stöd i något regelverk. Bakom mänskliga handlingar finns nästan alltid värderingar, vare sig vi är medvetna om det eller ej. Att ha en öppen dialog om detta är viktigt för att vi ska kunna utveckla vården och göra det bästa med våra resurser.

Etikarbetet i vårt landsting

I landstinget i Jönköpings län har etikrådet satsat på att ge ökad kunskap och

medvetenhet om etikfrågor för den patient-nära personalen. En grundläggande tanke med detta är att kompetensen hos dem som finns nära patienten är särskilt viktig. Det är ute på arbetsplatserna åsikterna ska brytas mot varandra i ett tillåtande klimat. Det är där det ska finnas tid och mötesplatser för att reflektera över handlingar och beslut. Det är där vi behöver stödja och hjälpa varandra för att uppnå kvalitetsmålen och för att orka med arbetet. För närvarande har vi närmare 250 etikombud varav de flesta har gått en grundkurs. Många har även fått lära sig hur de kan använda vårt utbildnings-material "verktygslådan".

Etik ett ledningsansvar

All personal har ett ansvar att arbeta "etiskt". Men det är inte meningen att etikarbetet i sig ska bli ytterligare en källa till stress för Eva och andra etikombud. Det är ledningens uppgift att stimulera etikarbetet och att skapa förutsättningar för den etiska reflektionen i vardagen. Etikrådet vill utmana både förtroendevalda och chefer på alla nivåer med följande frågor: Ges etiken tillräcklig plats i vården? Har mål formulerats för etikarbetet? Finns det etikombud inom alla verksamhetsgrenar och vilket stöd får dessa? Varför är det så få chefer som är etikombud?

ALLAN COMSTEDT
Ordförande i etikrådet

I samarbete med etikrådet svarar Pulsen på frågor om etik och etiska dilemman. Läs mer om etiska frågor i intranätet: Ledning/Etik. Där kan du även ställa egna frågor om etik och diskutera/samtala på Etiskt diskussionsforum

SBAR-dag för Esther och Edvin skull!

SBAR-stickan, med de fyra huvudpunkterna situation, bakgrund, aktuellt tillstånd och rekommendation, har blivit ett mycket användbart verktyg när rapport sker på en enhet eller personal berättar om en patient till en annan enhet vid överflyttning.

Den 15 mars genomfördes en SBAR-dag, med fokus på att använda SBAR på alla enheter. I Höglandssjukhusets entré fanns sjuksköterskor på plats för att i sin egenskap av "ambassadörer" för SBAR att informera om hur SBAR-stickan används.

– Det måste leda till att vi även när det inte är SBAR-dag använder ett säkert kommunikationssätt för våra patienters bästa, för Esther och Edvins skull, säger sjukvårdsdirektör Christina Karlsson.

KICKI EKBLADH

Många fördelar med cellprov i burk

Införandet av vätskebaserad cytologi på cytologilabb på Ryhov förbättrar arbetsmiljön för personalen och underlättar rutinerna för de kvinnor som undersöks.

Med hjälp av en borste och en spatel tar en barnmorska eller gynekolog ett cellprov från livmoderhalsen och livmodertappen.

Sedan slutet av 2010 stryker de inte ut provet på ett objektglas, utan för istället snabbt ner det i en burk med vätska.

På cytologilabb på Ryhov finns den nya maskin som preparerar proverna helt automatiskt.

– Maskinen blandar och vätskan sugas genom ett filter. När det finns ungefär 70.000 celler på filtret görs ett avtryck på ett objektglas. Det färgar vi sedan in innan vi undersöker det i mikroskop, förklarar cytodiagnostikerna Bodil Isén och Kerstin Hansson.

Får ett renare prov

Ur deras synpunkt innebär det fördelar när maskinen fördelar ut cellerna på objektglaset:

– Vi får ett renare prov och cellerna hamnar i ett enda lager på glaset.

I mikroskopet letar de efter cellförändringar, i form av mörkare eller förstora cellkärnor, vilket kan vara tecken på förstadiet till livmoderhalscancer eller utvecklad cancer, vilket är sällsynt.

– En mikroskopundersökning kan ta från fem till femton minuter. Ibland måste vi diskutera med varandra, säger Kerstin Hansson.

Cellförändringar behöver inte betyda cancer. En cancer tar oftast ett antal år på sig för att utvecklas.

– Är det stora cellförändringar kallas alltid patienten till KK för en närmare undersökning av livmodertappen, säger Bodil Isén.

Men i många fall handlar det om lättare cellförändringar, som kan bero på en inflammation, eller förstadiet till cancer.

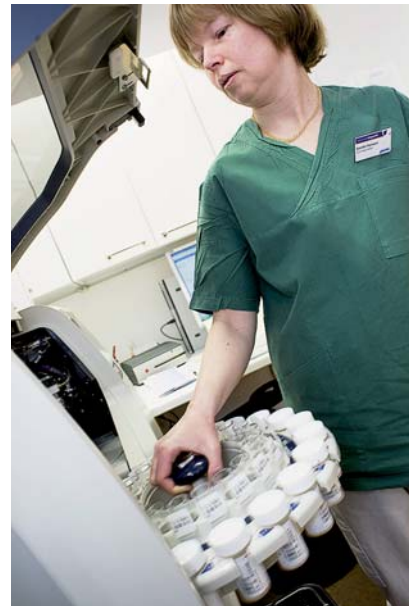
Letar efter HPV-virus

Dä finns det skäl att leta efter vissa högriskvarianter av så kallat HPV-virus, humant papillomvirus. Den som smittats med sådant virus löper större risk att utveckla livmoderhalscancer.

Här är den nya vätskebaserade metoden en klar fördel.

– Är det en kvinna under 35 år med cellförändringar finns det oftast HPV-högriskvirus, och de skickas direkt till KK för undersökning. Men för kvinnor över 35 år med lättare cellförändringar, kan vi nu skicka det vätskebaserade provet vidare till mikrobiologen för analys av HPV-högrisk. Visar det sig att de inte har HPV-högrisk räcker det med att de gör ett nytt cellprov efter ett år, eftersom de sannolikt inte utvecklar någon farlig cellförändring, säger Bodil Isén.

Fördelarna är uppenbara. Många kvinnor

Cytodiagnostiker Kerstin Hansson laddar en karusell med 20 cellprover i maskinen som filtrerar fram cirka 70.000 celler på ett objektglas för vidare undersökning i mikroskop.

FOTO: JOHAN WERNER

kan få lugnande besked om sina cellförändringar genom ett enda prov.

– Tidigare fick dessa kvinnor kallas till KK-mottagningen för utredning. Vi var tvungna att ta till det stora batteriet med åtgärder för alla. För varje kvinna som vi slipper oroa i onödan känns det bra.

Färre behöver ta om provet

Detsamma gäller för de kvinnor som har inflammationer och där en stor mängd vita blodkroppar tidigare kunde skymma cellerna och göra mikroskopanalysen svår.

– Nu tvättas dessa bort, så nu syns cellerna och färre behöver ta om provet.

En cytodiagnostiker mikroskoperar 25-30 vaginalcytologiska prov per dag, men har även andra arbetsuppgifter eftersom mikroskoparbetet är ergonomiskt påfrestande och kräver stor koncentration i sökandet efter cellförändringar. Den vätskebaserade metoden innebär mer labbtid att hantera analysmaskinen, men gör samtidigt att mikroskopanalysen går lite snabbare.

Under våren ska de testa ett nytt mikroskop som också utför bildanalys.

– Det talar om var i provet det har hittat cellförändringar. Sedan får vi undersöka det närmare och ta beslut om åtgärd. Vi ska prova om detta är något som kan passa hos oss, säger de.

MIKAEL BERGSTRÖM